HACCIN ÖNEMİ VE FAZİLETİ

“Hacc”ın Anlamı:

- İslam Dininin temel ibadetlerinden birisi olan ve sözlükte “gitmek, yönelmek, ziyaret etmek” manalarına gelen **hac**, imkanı olan her müslümanın, belirli bir zaman içinde Kabe’yi, Arafat ve Mina’yı ziyaret ederek belli bazı dînî görevleri yerine getirmek suretiyle yaptığı ibadeti ifade eder. Hac ibadetini yaparken çeşitli zaman ve mekanlarda icra edilen uygulamalara “menâsik” denir.

Hac İbadetinin Tarihi:

- Kutsal mekan kavramı ve bu yerleri ziyaret, insanlık tarihi boyunca bütün din ve inanç sistemlerinde görülmüştür. İslâmî bazı kaynaklara göre Hac ibadeti Hz. Âdem'e kadar uzatılsa da, Kur'ân-ı Kerim'in bildirdiğine göre, daha önce tahrip olmuş Kabe'nin eski temelleri Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından bulunarak Kutsal Mabed yeniden inşa edilmiş,
- وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

- ***Bir zamanlar İbrahim, İsmail ile beraber Beytullah'ın temellerini yükseltiyor (şöyle diyorlardı:) Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin.***[1]
- Hac yapmak üzere Mekke’ye ilk davet eden peygamber Hz. İbrahim olmuştur. Bu tarihten itibaren diğer peygamberler ve inananlar da Kabe’yi ziyaret etmişlerdir.
- **وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ**
- ***İnsanlar arasında haccı ilân et ki, gerek yaya olarak, gerekse nice uzak yoldan gelen argın develer üzerinde sana gelsinler.***

---

[1] Bakara, 2/127.

- لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ

- ***Ta ki kendilerine ait bir takım yararları yakînen görmeleri, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belli günler de Allah'ın ismini ansınlar. Artık ondan hem kendiniz yeyin, hem de yoksula, fakire yedirin.***

- ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ

- ***Sonra kirlerini gidersinler; adaklarını yerine getirsinler ve o Eski Ev'i (Kâbe'yi) tavaf etsinler.***[2]

[2] Hacc, 27-29.

Haccın Farz Kılınışı:

- İslam'ın doğuşu sırasında Kabe'yi tavaf, Umre, Arafat ve Müzdelife'de vakfe ve kurban kesme gibi adetler devam ettirilmekte, ancak hac, putperest geleneklerine uygun olarak sürdürülmekteydi. Hicretin 9. yılında nazil olan Al-i İmran 96-97. ayetleriyle hac ibadeti Müslümanlar üzerine farz kılınmıştır;

- إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

- ***“Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi, Mekke’de alemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kabe’dir. Onda apaçık deliller, Makâm-ı İbrahim vardır. Oraya kim girerse güven içinde olur. Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah’ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkar ederse şüphesiz Allah bütün alemlerden müstağnîdir”***

Hacc İslamın Şartlarındandır:

- Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Hac ibadetinin İslam'ın beş temelinden birisi olduğunu belirterek şöyle buyurmuştur:

- **بُنِىَ الْإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسَةٍ عَلَى أَنْ يُوَحَّدَ اللَّهُ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصِيَامِ رَمَضَانَ وَالْحَجِّ**

- **"***İslam beş şey üzerine bina edilmiştir. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık etmek, namaz kılmak, zekat vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak***.**"[3]

[3] Buhârî, Müslim

Haccın Farziyyeti:

- Haccın ömürde bir defa farz olduğu hususu, şu hadisten anlaşılmaktadır:
- **“***Ebû Hüreyre’den rivayet edilmiştir: Allah’ın Resûlü (s.a.v.) bize hitab etti ve şöyle dedi:*
- **أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ فَحُجُّوا**
- *Ey insanlar! Allah size haccı farz kıldı, haccediniz.*Bir adam,
- **أَكُلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّه**
- *“Her sene mi ya Rasûlallah?”*diye sordu. Hz. Peygamber cevap vermedi. Adam sorusunu üç kere tekrarlayınca Allah’ın Rasûlü (sas) şöyle buyurdu:

- لَوْ قُلْتُ نَعَمْ لَوَجَبَتْ وَلَمَا اسْتَطَعْتُمْ – ثُمَّ قَالَ – ذَرُونِى مَا تَرَكْتُكُمْ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ وَاخْتِلاَفِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَىْءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَىْءٍ فَدَعُوهُ

- *-‘Evet desem size zorunlu olurdu ve buna güç yetiremezdiniz. Sizi (serbest) bıraktığım hususlarda siz de beni (rahat) bırakın. Sizden öncekiler, çok soru sormaları ve Peygamberleri hakkında ihtilafa düşmeleri sebebiyle helak oldular. Size bir şeyi emredersem gücünüz yettiğince yerine getirin. Bir şeyden men edersem onu da terk edin*.”[4]

[4] Müslim.

Hacca Gitmekte Acele Etmek:

- Bir hadis-i kutside şöyle denilmektedir:
- *“Kuluma mâlî imkan veririm, vücuduna sağlık veririm, üzerinden de beş yıl geçerde Kabe’yi ziyarete gelmezse, o kişi mahrumdur.”*

******

- Rasulullah buyurdu ki:
- مَنْ أَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَتَعَجَّلْ فَإِنَّهُ قَدْ يَمْرَضُ الْمَرِيضُ وَتَضِلُّ الضَّالَّةُ وَتَعْرِضُ الْحَاجَةُ
- *“Hacca niyetlenen kişi, yani hac farz olan kişi, gecikmesin.”bir an evvel bu vazifeyi yapsın. Niçin? Ya hasta olur, ya biniti kaybolur, yada ihtiyaçları ortaya çıkmış olabilir.*[5]

---

[5] İbn Mace, İbn Hanbel.

Hacıya Lazım Olan Üç Şey:

- 1. Yetecek kadar para,
- 2. Hactan zevk alacak kadar bilgi, ne kadar zevk almak istiyorsa o kadar bilgisi olmalıdır.
- 3. Bütün bunlardan fazla olarak alacağı bir şey var, o da SABIR.

Haccın Mükafatı:

- Rasulullah buyurdu ki:

- اَلْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ

- *Bir umre diğer umreye kadar aradaki günahlara kefarettir. Mebrur haccın karşılığı ise ancak cennettir.*[6]

---

[6] Buhari, Müslim.

Haccın Fazileti

- قَالَ سُئِلَ النَّبِىُّ أَىُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ
- *“Hz.Peygamber (sas)’e, hangi amelin daha faziletli olduğu soruldu:*
- قَالَ: إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
- *‘Allah ve Resûlüne imandır’ buyurdu.*
- قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا
- *Sonra nedir? diye sorulunca,*
- قَالَ: جِهَادٌ فِى سَبِيلِ اللَّهِ
- *‘Allah yolunda cihaddır’ dedi.*

- قِيلَ ثُمَّ مَاذَا

- *Bundan sonra nedir? denilince,*

- قَالَ: حَجٌّ مَبْرُورٌ

- *‘Makbul bir hacdır’ karşılığını verdi*.”[7]

[7] Buhari.

Hac Geçmiş Günahlara Keffarettir:

- Amr İbnü'l-As, Peygamberimize bîat edeceği zaman bir an durup elini geri çekiyor. Efendimiz şöyle diyor:
- *"Vaz mı geçtin? Niçin ellerini geri çektin?"*
- "Şunda tereddüdüm var, ben günahkâr bir adamım, Cenab-ı Hak beni affedecekse Müslüman olayım, affetmeyecekse bu değişikliğe ne lüzum var? Eski halimde devam edeyim" diyor.
- Peygamber Efendimiz ona şöyle cevap veriyor:
- **أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ وَأَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا وَأَنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ**

- *“Bilmez misin? İslam’a giriş, İslam’dan önceki hayatı siler. Hicret, hicretten önceki hayatı siler. Hac, hacdan önceki hayatı siler”*[8]

******

- Rasulullah buyurdu ki:

- مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ

- *"Kim Allah rızâsı için hacc yapar da cinsî münâsebette ve onu davet eden hareketlerde bulunmaz ve tâat yolundan dışarı çıkmaz ise, o kimse (günâhlardan sıyrılıp) anasının onu doğurduğu günkü gibi tertemiz dönmüş olur.*[9]

[8] Müslim.
[9] Buhari.

- İbn Abbas anlatıyor:
- "Arefe günü bir genç Peygamberimizin devesinin arkasına binmişti. Bu genç kadınlara bakıyordu. Peygamberimiz ise arkasından eliyle birkaç defa gencin yüzünü kadınlardan çevirdi. Genç yine kadınlara bakmaya başladı. Peygamberimiz gence döndü ve şöyle dedi:
- يَا ابْنَ أَخِي، إِنَّ هَذَا يَوْمٌ مَنْ مَلَكَ فِيهِ سَمْعَهُ، وَبَصَرَهُ، وَلِسَانَهُ، غُفِرَ لَهُ
- *"Kardeşimin oğlu, bugün öyle bir gündür ki, bugünde her kim kulağına, gözüne ve diline sahip olursa günahları bağışlanır."*[10]

---

[10] İbn Hanbel.

- Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

- مَا رُؤِيَ الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ فِيهِ أَصْغَرُ، وَلَا أَدْحَرُ، وَلَا أَحْقَرُ، وَلَا أَغْيَظُ مِنْهُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَمَا ذَاكَ إِلَّا لِمَا يُرَى مِنْ تَنَزُّلِ الرَّحْمَةِ، وَتَجَاوُزِ اللَّهِ عَنِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ

- *Şeytan Arefe gününden daha çok küçülmüş, daha fazla iyilikten uzaklaşmış, daha ziyade hakir, zelil ve daha çok kinli ve öfkeli olarak başka hiçbir günde görülmemiştir. Bunun sebebi Allah'ın bugünde rahmetinin inmesi ve büyük günahlardan vaz geçtiğini görmesinden ve bilmesinden başka bir şey değildir.*[11]

---

[11] Muvatta.

Hacılar Allahın Misafiridir:

- Rasulullah buyurdular ki:

- وَفْدُ اللَّهِ ثَلَاثَةٌ الْغَازِي وَالْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ

- *Allah yolunun yolcuları üçtür: Gazi, hacı ve umreci*[12].

******

- Rasulullah buyurdular ki:

- الْحُجَّاجُ وَالْعُمَّارُ وَفْدُ اللَّهِ إِنْ دَعَوْهُ أَجَابَهُمْ وَإِنْ اسْتَغْفَرُوهُ غَفَرَ لَهُمْ

- *Hacılar ve umreciler Allah'ın misafirleridirler. Eğer dua ederlerse dualarına cevap verir. İstiğfar ederlerse onları bağışlar.*[13]

[12] Nesai.

Birden Fazla Hacca Gitmek:

- Zaman zaman sorulur: Nafile hac mı daha çok sevaptır, yoksa nafile hac için harcanacak parayı muhtaç kimselere vermek mi daha sevaptır?
- Önce bir noktaya dikkatinizi çekmekte yarar vardır.Bir şeyin sevap olabilmesi için o şeyin Allah rızası için yapılmış olması şarttır. Allah rızası için yapılmamış olan bir şey sevap olmaz. Çünkü Peygamberimiz amellerin Allah katında niyete göre değerlendirileceğini bildirmiştir. Bir işi hangi amaçla yapıyorsanız, o iş, ona göre değerlendirilir. Hatta bir kimse gösteriş için ibadet yapsa veya hayır ve hasenatta bulunsa, Allah bu kimsenin ne yaptığı ibadete ve ne de hayrına değer vermez. Zira o bunları Allah rızası için yapmamıştır.

---

[13] İbn Mace.

- Şimdi bu söylediklerimizin ışığı altında az önceki soruya cevap teşkil edeceğini sandığım bir olayı anlatmak istiyoruz. İmam Gazalî'nin meşhur "İhyau Ulûmi'd-Din” adlı eserinde naklettiği olay şöyle:
- “Adamın biri nafile olarak hacca gitmek üzere hazırlanır. Zamanın âlim ve sofilerinden olan Bişr b. Hâris’e gelir ve:
- – Ben hacca gidiyorum, bir emriniz olur mu? diye sorar. Bişr:
- – Ne kadar paran var? der. Adam:
- – İki bin dirhem param var, diye cevap verir. Bişr:
- – Hacca gitmekle zühdü mü, yoksa Kâbe'ye olan aşkını mı, yoksa Allah rızasını mı kasdediyorsun? der. Adam:
- – Allah rızasını kasdediyorum, diye cevap verir. Bunun üzerine Bişr:
- – O halde evinde otururken Allah rızasını kazandıracak bir şeyi tavsiye edersem yapar mısın? diye sorar. Adam:

- – Evet yaparım, deyince, Bişr şöyle der:
- – Şimdi sen bu iki bin dirhemi, borcunu ödeyemeyen bir fakire, yiyeceği olmayan bir yoksula, nüfusu kalabalık geçimi dar olan bir aileye, bir yetim bakıcısına ve bunlar gibi on kişiye ikiyüzer dirhem ve hatta istersen bunların hepsini bu sayılanlardan birine ver. Zira müslümanı sevindirmek, düşkünlere el uzatmak, darda olanların sıkıntılarını gidermek ve zayıflara yardım etmek nafile olarak yapılan yüz hactan daha sevaptır. Şimdi kalk, dediğim gibi yap. Şayet böyle yapmak istemiyorsan asıl kalbinde olanı bana söyle, dedi. Adam:
- – Doğrusu kalbimde hacca gitme tarafı ağır basıyor, dedi. Bu cevap üzerine Bişr; gülümseyerek:
- – «Evet, servet şüpheli şeylerden kazanıldığı takdirde nefis kendi arzularının yerine getirilmesini ve iyi ameller yaptığını göstermek ister. Halbuki yüce Allah yalnız müttakilerin amelini kabul eder» dedi.

Hz. Peygamber'in Haccı:

- Hz. Peygamber, kendisinin tek haccını, haccın farziyyetini bildiren ayetin inişini takib eden yıl olan hicretin 10. yılında yerine getirmiştir. Allah'ın elçisi, hicretin 8. yılında (m.630) Mekke fethedildikten sonra Hac zamanını beklemeden Medine'ye dönmüştü. Zaten Mekke'nin fethinden önce de hac henüz farz kılınmamıştı. Hacc'ın farz kılındığı hicretin 9. yılında ise Hz. Peygamber hacc'a gitmeyerek, Hz. Ebûbekir'i hac emîri olarak Mekke'ye göndermiş, kendisi de bir sene sonra, yani hicretin 10. yılında haccetmişti. Peygamberimizin yaptığı bu hacca, son haccı olduğu ve sahabîlerle vedalaştığı için "**Veda Haccı**" ismi verilmiştir.
- Hz. Peygamber hicretin onuncu yılının Zilkade ayında Hac için hazırlanmaya başladı. Bunu Müslümanlara duyurarak onların da hazırlanmalarını istedi. Onunla birlikte haccetmek isteyenler Medine'de toplandılar. Hz. Peygamber 26 Zilkade 10 / 22 Şubat 632 Cumartesi

günü yanında hanımları ve kızı Fâtıma da olduğu halde, muhacir, ensar ve diğer Arap kabilelerinden oluşan Müslümanlarla birlikte Medine'den hareket etti. Yanına kurbanlık yüz deve aldı. Zülhuleyfe denilen yere vardığında öğle namazını seferî olarak iki rekat kıldı ve aynı gün burada ihrama girdi.

- Hz. Peygamber, 4 Zilhicce Pazar günü kuşluk vakti Kasvâ adlı devesinin üzerinde olduğu halde Mekke'ye ulaştı. Kabe'yi tavaf edip iki rekat namaz kıldı ve Safâ ile Merve arasında sa'y etti. Veda Haccı süresince Mekke'nin Ebtah mevkiinde kendisi için kurulan çadırda konakladı. Perşembe gününe kadar Mekke'de kaldı. Aynı gün (Terviye günü) Mina'ya hareket etti. Öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını orada kıldı. Geceyi de burada geçirdi. Ertesi sabah, namazı kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar burada kaldı.
- Arafat'taki Nemire mevkiinde çadır kurulmasını emretti. Sonra Mina'dan hareket edip Müzdelife'den geçerek Cuma günü, Arafat'ta

hazırlanan çadıra varıp konakladı. Zeval vaktinden sonra çadırından çıkıp devesine binerek Arafat vadisinin ortasına geldi. Urane vadisinde meşhur Veda Hutbe'sini okudu. Bir ezan okutarak ayrı ayrı ikametle öğle ile ikindiyi birlikte kıldırdıktan (cem'i takdim) sonra devesinin üzerinde Arafat'a çıktı. Kıbleye dönüp akşama kadar dua ile meşgul oldu. Arafat'ta iken, kendisine, ilâhî tebliğ görevinin tamamlandığını bildiren şu ayet-i kerime nazil oldu:

- اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

- ***"Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'a razı oldum"[14]***

---

[14] Maide, 5/3.

- Hz. Peygamber güneş battıktan Arafat'tan ayrıldı ve Müzdelife'ye geldi. Yatsı vaktinde, akşam namazıyla birlikte yatsı namazını birleştirerek (cem'i te'hir), akşamı üç, yatsıyı da iki rekat olarak, tek ezan ve iki ayrı ikâmetle kıldırdı. Geceyi Müzdelife'de geçirdi. Ertesi sabah, yani Cumartesi (bayramın birinci) günü sabah namazını Müzdelife'de kıldıktan sonra Meş'ar-i Haram'a geldi. Cemre-i Akabe'ye (büyük şeytan) ufak taşlardan yedi tane attıktan sonra Mina'ya gitti. Burada yine deve üstünde bir konuşma yaptı.
- Kurbanlık olarak hazırladığı yüz deveden altmış üçünü, ömrünün her yılı için bir deve hesabıyla bizzat kendisi kurban olarak kesti. Diğer develeri de Hz.Ali kesti. Kurban etinden bir parça yiyen Peygamberimiz, geri kalanını Müslümanlara dağıttı. Daha sonra tıraş olup ihramdan çıktı. Sonra Kabe'ye gidip tavaf yaptı ve öğle namazını kıldı. Tekrar Mina'ya dönerek bayram günlerini burada geçirdi. Bayramın ikinci, üçüncü ve dördüncü günleri taşlamalarını tamamladı.

Bayram'ın ikinci günü Mina'da Müslümanlara üçüncü konuşmasını yaptı. Bayramın beşinci günü Mina'dan tekrar Mekke'ye gelip vedâ tavafını yaptıktan sonra 29 Zilhicce 10 / 26 Mart 632 tarihinde Medine'ye döndü.

Hacca Hazırlık:

- الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

- ***Hac, bilinen aylardadır. Kim o aylarda hacca niyet ederse (ihramını giyerse), hac esnasında kadına yaklaşmak, günah sayılan davranışlara yönelmek, kavga etmek yoktur. Ne hayır işlerseniz Allah onu bilir. (Ey müminler! Ahiret için) azık edinin. Bilin ki azığın en hayırlısı takvâdır. Ey akıl sahipleri! Benden (emirlerime muhalefetten) sakının.[15]***

[15] Bakara, 2/197.

- Hac yolculuğuna hazırlanan kişi bir taraftan gerekli hazırlıkları yaparken, diğer taraftan günahlarına tövbe eder, üzerinde kul hakkı varsa bunların sahipleriyle görüşüp helalleşir ve borçlarını öder. Eş, dost ve akrabaları ile vedalaşır, özellikle, sağ ise, anne- babasının rızasını alır. Bu bir nevi, büyük yolculuk diyebileceğimiz Âhiret yolculuğunun adeta bir provası gibidir.
- Mekke'ye varan hacı adayı, Kâbe etrafında, cins, ırk, renk, mevki, makam, zengin, fakir ayrımı olmadan omuz omuza saf tutan, tavaf eden, Arafat'ta dualarıyla Allah'a yönelen büyük kalabalık içerisinde kendisini, adeta mahşer yerinde Allah'ın huzuruna çıkmış birisi olarak algılar. Hacı, her gün en az beş defa yöneldiği ve Kur'anda Allah'ın evi olarak nitelenen Kâbe'yi bizzat yerinde görüp, orada, başta Hz.Muhammed olmak üzere, geçmiş peygamberlerin hak din uğrunda verdikleri mücadeleleri hatırlar ve asırlar boyunca birçok mü'minin namaz ve niyazlarına sahne olan bir atmosferde yaşayarak bu manevi

zevki tatmış olur. Ayrıca, hac esnasında Hz.Peygamber ve ashabının bulunduğu coğrafî mekanları ziyaret ederek, Kur'ân'da, "Allah'ın koyduğu dînî işaret ve nişanlar (şeâirullah)" olarak nitelenen mekanlarda bulunarak o dönemin havasından nasiplenmiş olur.

- Mü'min, ihrama girerken büründüğü beyaz elbiseyle, kabre girerken bürüneceği kefenin benzerliğinin şuurunda olarak, ihram kelimesinin sözlük anlamının da çağrıştırdığı gibi, bu kıyafeti taşıdığı süre içinde, başka zamanlarda kendisine meşru olan bazı davranışlardan uzak kalıp, gündelik alışkanlıklarından ve bağımlılıklarından kurtulma ve kendisiyle hesaplaşma imkanına kavuşmuş olur.
- Hac esnasında hiçbir şeye zarar vermemek esas olduğundan, insanın çevresiyle ilişkisinde son derece dikkatli davranması gerektiği ortaya çıkar. Bu husustaki titizliğin ölçüsü, Kur'ân-ı Kerimdeki yasaklardan ve bu yasakların çiğnenmesi halinde verilecek cezaları bildiren ayetlerden anlaşılmaktadır. Özellikle bitki ve hayvan türünden canlılara karşı

gösterilmesi gereken özen kişiye, başka zamanlarda kazanamayacağı ölçüde bir duyarlılık sağlar. Bunun yanında öfkelenmemek, kimseyi incitmemek, sabırlı ve güler yüzlü olmak gibi ahlakî davranışlar da haccı gereği gibi yerine getirenlerin elde edecekleri manevi kazançlar arasında yer alır. Dolayısıyla Müslüman, hac esnasında, daha önce teorik olarak haberdar olduğu, fakat layıkı ile yaşayamadığı bir dizi imânî ve ahlâkî özellikler kazanır.

- Hac görevini yerine getiren mü'minin bu özellikleri kazanabilmesi için yaptığı ibadetin bilincinde olması ve her davranışında Allah'ın rızasını elde etmeyi gaye edinmiş olması gerekir. Bu nedenle, tavaf etmek, sa'y etmek, şeytan taşlamak, Hacerü'l-Esved'i öpmek gibi sembolik yönü ağır olan uygulamaların gerisinde yatan espriyi ve mesajı düşünmek, hac günleri boyunca ibadetin amacını göz önünde bulunduran bir ruh hali ve manevi atmosfer içinde olmak önemlidir. Bu yüzden Hac menâsikinin icrasında, kişinin kendisini tehlikeye atarcasına tedbirsiz

davranması ve bu arada diğer mü'minleri rahatsız etmesi, elde edilecek sevaba mani olabileceği gibi, fazladan günah kazanmaya da vesile olabilir. Ayrıca, o beldelerde ölmenin faziletli olduğu gibi yanlış bir anlayışa kapılarak, bu ibadeti yerine getiremeyecek derecede yaşlı ve hasta olanların, bile bile hacca giderek hem kendilerini, hem de kendileriyle ilgilenenleri sıkıntıya sokmalarının o kişilere vebal yüklemeyeceği söylenemez.

- Hac ibadetinin hikmetlerinden birisi de, çeşitli uluslara mensup Müslümanların bir araya gelerek buluşmaları, birtakım sosyal ve kültürel farklılıklara rağmen İslam kardeşliğinin kucaklayıcı atmosferinde tanışıp kaynaşmalarıdır. Gerçekten de, dünyada Müslümanların yaşadığı hemen her ülkeden az veya çok katılımın olduğu bu ibadet, Allah'ın iradesinden başka hiçbir şeyin bir araya getiremeyeceği çok zengin bir ırk, renk ve kültür mozayiğini oluşturmaktadır. Allah'ın kulları ve birbirlerinin din kardeşleri olarak

tek amaç etrafında toplanan insanların oluşturduğu bu mozayiğin mekanı olan hac, Kur'ân'ın "teâruf" olarak isimlendirdiği tanışıp bilişmenin sağlanabileceği en güzel platformdur.

- Bu platform genelde, Müslümanların bilgi ve görgülerini tazeledikleri, bazen de kendi yerel Müslümanlıklarının dar çerçevesinde edindikleri birtakım yanlış düşünce ve tasavvurları tashih ettikleri bir zemin olmaktadır. Bunun en güzel örneği, Amerikalı zenci Müslümanların liderlerinden Malcolm X 'in, zenci ırkının üstünlüğüne dayalı İslam anlayışının yanlışlığını hac görevini eda ederken fark etmesi ve bu görüşünden tamamen vazgeçmesidir. Dolayısıyla Hac, dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar bütün Müslümanların aynı değerlere sahip oldukları ve bu değerlerin kendileri için ortak bir zemin oluşturduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Hac İbadetinin Özellikleri:

- Haccın diğer ibadetlerden farklı yönleri vardır. Haccın dışındaki ibadetler, namaz ve oruç gibi ya yalnız bedenî yahut zekât gibi yalnız malîdir. Hac ise hem malî ve hem de bedenî bir ibadettir. Diğer ibadetler her yerde yapılabilirken hac, ancak belli yerde Mekke-i Mükerreme'de yapılabilmektedir. Bunun için dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan ve hali vakti yerinde olan müslümanlar bu ibadeti yapmak için Mekke-i Mükerreme'ye gelmek zorundadırlar.
- Ayrıca hac, diğer ibadetlere göre bazı zorlukları vardır. Çünkü bu ibadet, pek çok insanın alışkın olmadığı, iklim şartlarını yaşamadığı bir yerde yapılmaktadır. Bunun içindir ki Peygamberimiz, hiçbir ibadeti yapmak için Allah'tan yardım dilemediği halde hacca niyet ederken "Allah'ım, hac yapmak istiyorum, bunu bana kolay kıl ve kabul eyle" diye dua etmiştir.

Haccın Fayda ve Hikmetleri:

- Hac, her şeyden önce Allah'ın emri olduğu için yapılır. Bununla beraber bütün ibadetlerde olduğu gibi hac ibadetinde de insanlar için pek çok yararlar vardır. Haccın bu yararlarına işaret etmek üzere Kur'an-ı Kerîm'de şöyle buyuruluyor:
- ***"Bir zamanlar İbrahim'e Kâbe'nin yerini hazırlamış ve (ona şöyle demiştik:) Bana hiçbir şeyi ortak koşma, tavaf edenler, ayakta ibadet edenler, rukû ve secde edenler için evimi temiz tut. İnsanlar arasında haccı ilân et ki gerek yaya olarak gerekse nice uzak yoldan gelen yorgun argın develer üzerinde kendilerine ait bir takım yararları görmeleri, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık koyunlar üzerine belli günlerde Allah'ın adını anmaları için Kâbe'ye gelsinler. Artık ondan hem kendiniz yiyin hem de yoksulu yedirin."***[16]

---

[16] Hac, 26-28.

- Ayet-i Kerîme'de ifade buyurulan bu yararların bazılarına işaret etmek yerinde olacaktır.
- 1. İnsanlar çoğunlukla mala karşı gönül doygunluğuna erememiş aşırı bir istek içinde bulunur. Peygamberimiz insanın bu aşırı isteğinin kazandıkça arttığını bildirir. Şöyle buyurur:
- **لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَابْتَغَى ثَالِثًا، وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ، وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ**
- *"İnsanoğlunun iki dere dolu malı olsa bir üçüncüsünü ister. İnsanoğlunun ihtiras dolu gönlünü topraktan başka bir şey doyurmaz. Şu kadar ki tövbe eden kişinin tövbesini Allah kabul eder."*[17]

[17] Buhari.

- 2. Dinî ibadetler özellikle hac, dinî duyguları kuvvetlendirir. Yeryüzünde Allah'a ibadet için ilk inşa edilmiş olan mabedi Kâbe'yi ziyaret etmek, alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimizin doğup büyüdüğü, Peygamber olarak görevlendirildiği ve son semavî kitap Kur'an-ı Kerîm'in kendisine indiği bu kutsal yerleri görmek insana heyecan verir ve onu asırlar öncesine Peygamberimizin yaşadığı mutluluk asrına götürür. Bu ise hiç şüphesiz onun manevî duygularını kuvvetlendirir.
- 3. Hac, insana zorluklara karşı dayanma gücü kazandırır. Hac turistik bir gezi değildir, oldukça yorucudur. Bunun için hacca niyet etmiş olan kimsenin her zamandan daha çok hoşgörülü olması, arkadaşlarını incitici ve kırıcı söz ve davranışlardan sakınması tavsiye edilmiştir. Kur'an-ı Kerîm'de şöyle buyurulmuştur:

- الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُوماتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ

- ***“Hac bilinen aylardadır. Kim o aylarda hacca niyet ederse hac esnasında kadına yaklaşmak, günah sayılan davranışlara yönelmek, kavga etmek yoktur.”[18]***

- Böylece insan her zamankinden daha çok iradesine hakim olacak, öfkelenmemeye, çevresine rahatsızlık vermemeye özen gösterecektir. Karşılaştığı zorluklara katlanacak, erdem kişi olmaya yönelecektir.

- 4. Hac, insana mahşer gününü hatırlatır. İnsanlar ölecek, sonra da dirilip hesap vermek üzere mahşer yerinde toplanacaklardır. Bilindiği üzere hacca niyet edilirken normal elbiseler çıkarılır ve iki bez parçasından

---

[18] Bakar, 2/197.

ibaret olan ihrama bürünülür. Sosyal durumları ne olursa olsun her seviyedeki erkek hacı adayı aynı kıyafete girmek zorundadır. Bu ise ona doğuşta herkesin Allah katında eşit olduğunu, öldükten sonra tekrar dirilip Allah'ın huzurunda dünyada yaptıklarının hesabını vereceğini hatırlatır ve ona o hesap günü anını yaşatır. Düşünmesi bile insana dehşet veren o anı hatırlaması ise o güne kadar yaptığı pek çok şeye karşı pişmanlık duymasını ve tövbe etmesini sağlar.

- 5. Hac, İslâm kardeşliğini pekiştirir. Toplu halde yapılan ibadetler insanların birbirleriyle tanışıp kaynaşmalarını sağlar.
- Hac, dünya üzerinde yaşayan dilleri ve renkleri ayrı olan müslümanları, ibadetlerinde yöneldikleri Kâbe'de bir araya toplar, böylece tanışır ve kaynaşırlar. Ülkeleri hakkında bilgi alışverişinde bulunurlar. Birbirlerinin dertleriyle ilgilenir, ortak problemlerine çare ararlar.
- Bütün bunlar, İslâm kardeşliğinin güçlenmesini sağlar.

- 6. Hacda kurban keserek akıtılan kanla her şeyin Allah yolunda feda edilebileceği gösterilmektedir.